

Nieuwe voorstelling Lichtbende: Zeven Nachten

Foto's gemaakt tijdens de voorbereidingen voor *Zeven Nachten*

Rob Logister en Marie Raemakers vormen de kern van Lichtbende, het ensemble dat met toverlantaarns en andere oude technologie de prachtigste beelden op gewelven, muren en grote schermen projecteert.

In 2015 en 2016 maakte Lichtbende in het Orgelpark indruk met *Zeven Dagen*, een vrije interpretatie van het scheppingsverhaal 'op' muziek van Olivier Messiaen, door Gerrie Meijers gespeeld op het Sauer-orgel. Voor wie Lichtbende beter wil leren kennen: in Timbres 17 (voorjaar 2015, op www.orgelpark.nl in te zien) staat een uitgebreid interview.

Op 26 en 27 januari presenteert het Orgelpark *Zeven Nachten*, het vervolg op *Zeven Dagen*, de voorstelling waarmee Lichtbende het Orgelpark de afgelopen jaren tweemaal tot een lichtkunsttheater omtoverde. '*Zeven Dagen* vertelde een scheppingsverhaal,' legt Rob Logister uit. 'In *Zeven Nachten* willen we de keerzijde van de eeuwigheid verbeelden. We zoomen in op de levenscyclus van één mens in zeven droomnachten, waarin droom en werkelijkheid in elkaar overvloeien. Vanuit de ontwikkeling van het embryo volg je de emotionele groei van de mens, met geboorte, moederschap, ouderdom en verlies, waarbij de beleving steeds verder verdwijnt in herinnering, gedachten, dromen en demonen. Uiteindelijk wordt het lichaam losgelaten en begint de eeuwige cyclus opnieuw.' Het enorme gebogen projectiescherm (20 bij 4 meter!) van *Zeven Dagen* wordt in het Orgelpark opnieuw gebruikt; het geeft het publiek het gevoel zich in de voorstelling te bevinden, in plaats van er van buitenaf naar te kijken.

Anders dan bij *Zeven Dagen* zijn er ditmaal drie musici: Björk Nielsdóttir (zang), Jacqueline Hamelink (cello) en Gerrie Meijers (orgel). Samen met Lichtbende kozen zij voor muziek van Sofia Gubaidulina (1931; zie het artikel op de voorgaande bladzijden) en Henryk Górecki (1933-2010). Marie Raemakers daarover: 'Deze muziek geeft bij uitstek uitdrukking aan de emoties die we in de voorstelling willen oproepen. Verwachting bijvoorbeeld, maar ook twijfel, wanhoop en verzoening. Met contemplatie, verwondering en diep respect eren ze het tijdloze en overweldigende van de schepping.' De manier van musiceren van Gerrie past daar perfect bij, vinden Raemakers en Logister: 'Ze bespeelt het machtige Sauer-orgel als een instrument waarin een heel orkest schuilt. Björk en Jacqueline worden met hun zang en cellospel onderdeel van de scènes en tonen de stoffelijke mens naast alle droombeelden van projecties en schaduw.'

Van Sofia Gubaidulina zullen onder meer *In Croce* en *Licht en Donker* klinken; van Henrik Górecki *O Domina Nostra* en *Kantata*. [HF]

'Zeven Nachten verbeeldt de keerzijde van de eeuwigheid'

Componistenportret: Sofia Gubaidulina

Sofia Gubaidulina vlak nadat ze een
eredoctoraat heeft ontvangen aan
Yale University.

Volgend jaar is de muziek van
Sofia Gubaidulina regelmatig in
het Orgelpark te horen: op 26 en
27 januari in de voorstelling *Zeven
Nachten* van Lichtbende (zie het
artikel hierna), en op 25 februari in
een geheel aan haar werk gewijd
componistenportret, waaraan onder
anderen An Raskin (bajan), Bram
Bossier (viool) en Gerrie Meijers
(orgel) meewerken. Wie is deze
componiste en wat kenmerkt
haar muziek?

Sofia Asgatovna Gubaidulina werd in 1931 geboren in de antireligieuze Sovjet-Unie. Haar moeder was Russin, haar vader Tataar en haar opa imam. Ze studeerde piano en compositie. Omdat ze experimenteerde met alternatieve stemmingen, werd haar muziek beschouwd als 'onverantwoord'. Maar dat weerhield Dmitri Sjostakovitsj er niet van om haar te steunen. Bij haar afstuderen zei hij: 'Mijn wens voor jou is dat je doorgaat op je eigen incorrecte pad.' Dat resoneerde; ze ging haar eigen weg langs twaalftoonsserialisme, microtonale Russische muziek, excentrieke geïmproviseerde volksmuziek, mystiek en verbanning. Maar er was altijd één rode draad: haar muziek mikte op een hereniging van de mensheid met God – ook daarin was ze in Sovjetperspectief 'incorrect'. Om haar doel te bereiken ontwikkelde ze haar eigen muziktaal. Eén van de kenmerken is dat ze de afstand tot het goddelijke verkleint met chromatiek (veel kleine toonstapjes achter elkaar), glissandi (naar elkaar toe glijdende tonen) en kwarttoonsafstanden (nog kleinere stapjes dan op toetsinstrumenten mogelijk zijn). Ze gebruikt ook geen lange melodische frasen, maar werkt liever met kortere motieven. Een ander kenmerk is de ongebruikelijke instrumentatie. In *In Erwartung* combineert ze bijvoorbeeld slagwerk, bajan en saxofoonkwartet.

In 1979 belandde Gubaidulina op een zwarte lijst van de Russische overheid, omdat haar man zonder toestemming westerse muziekfestivals bezocht. Gubaidulina bekeek het positief: 'Op de zwarte lijst staan en weinig uitgevoerd worden, gaf me artistieke vrijheid. Ik kon compromisloos schrijven wat ik wilde, ook al verdiende ik daarmee weinig geld.' Dat leverde haar tot nu toe minstens 15 prijzen op, waaronder een Gouden Leeuw én een Lifetime Achievement Award in Venetië en – ironisch genoeg – ook de Russische staatsprijs. Verder kreeg ze eretitels van universiteiten zoals Yale University. Gubaidulina brak begin jaren '80 door buiten Rusland, dankzij Gidon Kremers enthousiasme voor haar vioolconcert *Offertorium*.

Gubaidulina componeerde niet alleen voor het concertpodium, maar ook voor films. Haar repertoire omvat onder andere stukken voor (harmonie)orkest, kamermuziekensembles, orgel, piano, bajan (soort akkordeon), slagwerk en traditionele Japanse instrumenten. Ook schreef ze oratoria, cantates en koorwerken. Sofia Gubaidulina woont sinds 1992 in Hamburg. [\[Hieke van Hoogdalem\]](#)

Gubaidulina streeft naar een hereniging van

de mensheid met God